

تحويل مدرک: مباحثي پيرامون تهيه اطلاعات[*]

فصلنامه اطلاع رسانی، دوره ۱۰، شماره ۲

صفحه: ۷۶-۷۹

نوشته: جنیفر پیزلی

ترجمه: نرجس جواندل

کلید واژه ها

تحويل مدرک • تهيه کنندگان اطلاعات • ایجاد شبکه ارتباطي • استرالیا • کتابخانه ایالتی ویلز جنوبی • ارتباط از راه دور.

چکیده

کتابخانه‌ها در استرالیا مانند دیگر نقاط جهان در دوره ای از تحول به سر می بردند. رشد بی رویه حجم اطلاعات همراه با افزایش قیمت اطلاعات چاپ شده- بویژه پیاپی‌ها- و نوسان نرخ ارز سبب شده است که کتابخانه ها توان خرید بخش عظیمی از اطلاعات را نداشته باشند. ایجاد شبکه با دیگر تهيه کنندگان اطلاعات به صورت امری ضروری در آمده است. در این زمینه کتابخانه های استرالیا با مشکلاتی مواجه اند که عمدتاً "دسترسی به فهرست مجموعه های دیگر کتابخانه ها و دستیابی سریع به مدارک خارج از کشور را میتوان ذکر کرد.

پیشینه

کتابخانه های استرالیا دوره ای از تحول را می گذرانند. کاهش بودجه کتابخانه ها، رشد مداوم میزان اطلاعات چاپ شده و تاکید فزاینده بر خدمات مرجع بدین معنی است که کتابخانه ها نمی توانند اطلاعات مورد نیاز مراجعان را از مجموعه خودشان تهيه نمایند. کتابخانه ها برای آنکه بتوانند سرویسی مناسب به مراجعه کنندگان ارائه دهند، ناگزیرند با تکیه بیشتر بر دیگر تهيه کنندگان اطلاعات به مجموعه خود بیفزایند. هر چه نمایه نامه های پیوسته و دیسکهای نوری بیشتری تولید شود، دستیابی به اطلاعات به صورت چکیده و نمایه آسانتر خواهد بود؛ اگر چه تهيه "اطلاع" یا "مدرک"، که در این مقاله مقصود هر رسانه حاوی اطلاع است به صورت تمام- متن (Full Text) برای کتابخانه ها فراتر از یک چالش شده است.

مسئله ای که کتابخانه ها در استرالیا، آسیا و در واقع، در بقیه جهان با آن مواجه اند، این است که مدرک مورد نظر مراجعه کننده را چگونه در محدوده زمانی مشخص شده توسط او تهيه نمایند. پیش از آنکه خدمات تحويل سریع و موثر مدرک توسط همه کتابخانه ها عرضه شود باید بر مشکلات کوتاه مدت و بلند مدت موجود فائق آمد. برخی از مشکلاتی که کتابخانه ایالتی NSW در ارائه خدمات تحويل مدرک با آن مواجه است، عبارت است از: وجود دشواریهایی در امر دسترسی به فهرست مجموعه های کتابخانه های دیگر نقاط استرالیا، آسیا و جهان؛ نیاز به ایجاد شبکه با دیگر تهيه کنندگان اطلاعات به منظور دستیابی به مدرک؛ دسترسی سریع به مدارکی که در استرالیا وجود ندارند؛ نیاز به ارسال تصاویر رنگی و نیاز به مکانیزمی جهت تحويل سریع و موثر. کتابخانه ایالتی NSW در حال سیاستگذاری جهت رفع این مشکلات، و نیز تدارک چنان سرویس تحويل مدرکی است که بتواند پاسخگویی کلیه نیازهای مراجعه کنندگان باشد.

دستیابی به اطلاعات کتابشناختی مجموعه های سایر تهيه کنندگان اطلاعات

شرط اول یک سرویس تحويل مدرک موفق، وقوف به مدارکی است که توسط دیگر تهيه کنندگان اطلاعات نگهداری می شود. دسترسی از راه دور [۲] به پایگاههای اطلاعات کتابشناختی تهيه کنندگان اطلاعات، امکان محل یابی سریع مدرک و نیز درخواست آن را در صورت نیاز مراجعه کننده برای کتابخانه‌ها فراهم می نماید. بدون چنین دستیابی ای تعیین محل مدارکی که توسط دیگر تهيه کنندگان اطلاعات نگهداری می شود، بسیار اتفاقی خواهد افتاد. بسیاری از کتابخانه های استرالیا، در پایگاه اطلاعاتی متمرکز سراسر استرالیا که حاوی اطلاعات کتابشناختی موجودی کتابخانه های این کشور است مشارکت دارند. این پایگاه، با نام شبکه اطلاعات کتابشناختی استرالیا [۳] به وسیله کتابخانه ملی استرالیا اداره می شود. در سطح ملی، کتابخانه ها در همان محدوده کتابشناختی و یا با پیوندهای قوی از طریق پروژه هایی همچون "شورلینک" Shore link که فهرست پیوسته همگانی [۴] تعدادی از کتابخانه ها در حومه شمالی سیدنی را به هم مرتبط می کند، در اطلاعات کتابشناختی سهیم اند. کتابخانه های دانشگاهی در NSW پروژه مشابهی را به عهده دارند که براساس آن، فهرست مجموعه های دانشگاهی برای جستجو در دسترس دیگر دانشگاهها نیز قرار خواهد گرفت. کتابخانه ایالتی NSW در گسترش دستیابی به پایگاههای اطلاعات کتابشناختی، با ایجاد امکان دستیابی تلفنی [۵] به فهرست تعدادی از کتابخانه ها- که از طریق ILANET فراهم آمده- مشارکت می کند. ILANET پست الکترونیکی و خدمات گذرگاهی [۶] است که در اختیار کلیه کتابخانه های استرالیا و دیگر کشورها قرار دارد. در حال حاضر، فهرستهای کتابخانه ایالتی NSW، کتابخانه ایالتی کوئینزلند، و دانشگاه استرالیای جنوبی از طریق ILANET قابل دسترسی است. کتابخانه ایالتی NSW اخیراً از موجودی خود فهرستی دنباله دار به صورت دیسکهای نوری تهيه کرده و به جمع موسساتی مانند کتابخانه انگلیس- که از این تکنولوژی برای تسهیل دستیابی به موجودی کتابخانه‌ها استفاده می‌کند- پیوسته است.

ایجاد شبکه ارتباطی با سایر تهيه کنندگان اطلاعات

افزایش قیمت اطلاعات چاپ شده بویژه نشریات ادواری، نوسانهای نرخ ارز که حتی موجب افزایش قیمتها می گردد و افزایش عظیم حجم اطلاعات چاپ شده، به این معنی است که کتابخانه ها دیگر نه می‌توانند کلیه اطلاعات چاپ شده را خریداری نمایند و نه حتی استطاعت آن را دارند. این امر به معنی آن است که اگر هر تهيه کننده اطلاعات بخواهد، دستیابی به یک سلسله اطلاعات را به مراجعان خود عرضه نماید، ایجاد شبکه با دیگر کتابخانه ها به صورت مهمترین امر

در می آید. این شبکه ها، ممکن است به طور رسمی و یا غیر رسمی، گسترده و یا محدود ایجاد شده باشند تا به تهیه کننده اطلاعات، امکان دسترسی به اطلاعاتی را بدهند که در غیر این صورت، تهیه آن برای مراجعه کننده ممکن نبود. شبکه ها، غالباً برای سهیم شدن در اطلاعات قرار داد دو جانبه دارند که براساس آن، اعضای شبکه ها می توانند با صرف هزینه ای ناچیز و یا بدون پرداخت حق الزحمه، از اطلاعات استفاده کنند. شبکه ها ممکن است، در اموری مانند فهرست نویسی مجموعه هایشان و یا ارتباطات الکترونیکی سهیم شوند. کتابخانه ایالتی NSW با شبکه ای از کتابخانه های عمومی در NSW و نیز با کتابخانه های دانشگاهی مرتبط است، که در این شبکه براساس توافقهای خاص نرخهای مخصوص و شرایط امانت بین کتابخانه ای برای اعضای آن تعیین می شود.

دستیابی به مدارک خارج از استرالیا

خرید کتب و بخصوص مجلات منتشره در خارج از استرالیا، به دلیل وجود نوسان در قدرت خرید دلار استرالیا، می تواند تحمیل زیادی بر بودجه کتابخانه ها باشد. از آنجایی که دلار استرالیا در مقابل سایر پولهای رایج تضعیف شده، بنابراین قیمتها، برای بسیاری از کتابخانه ها به صورت مانعی سر راه تهیه مجلات و کتابهای خارجی در آمده است. در نتیجه این روند، بیشتر کتابخانه های استرالیا و آسیا از خدمات تجاری تحویل مدرک خارج از کشور بهره می گیرند. این خدمات تجاری دستیابی پیوسته به گروهی از مجلات را که در فرمت الکترونیکی عرضه می شود فراهم می سازند. استفاده کننده از این خدمات می تواند مقاله مورد نیاز خود را از نسخه اصلی و یا برون داد چاپی نسخه الکترونیکی را دریافت دارد. چون کتابخانه های استرالیا و آسیا می توانند به خدمات تجاری تحویل مدرک، دستیابی پیوسته داشته باشند، به همین جهت دسترسی به مدارک خارجی جدید الانتشار از این طریق انجام می گیرد. خدمات تجاری تحویل مدرک حافظ جواز حق مولف و مخارج آن نیز هستند. نمونه هایی از خدمات تجاری تحویل مدرک که از استرالیا قابل دستیابی است عبارت اند از: Uncover، خدمات تحقیقاتی فاکسون [V]؛ ارسال فوری و جهانی مقاله [A]؛ و مرکز تهیه مدارک کتابخانه بریتانیا. اگر چه خدمات تجاری تحویل مدرک در مقایسه با خدمات سنتی امانت بین کتابخانه ای پر هزینه به نظر می رسد؛ اما سرعت و قابلیت دستیابی چنین خدماتی، برای مدارکی که سریعاً مورد نیاز است و ممکن نیست به آسانی در جای دیگری قابل دسترسی باشند، امکانی است که می توان از آن بهره گرفت. کتابخانه ایالتی NSW تعدادی از خدمات تحویل مدرک را برای متقاضیانی که نیاز فوری به اطلاعات دارند دائماً ارزیابی می نماید. این نوع خدمات، متمم و مکمل سرویس امانت بین کتابخانه ای فعلی است و خدمات متفاوتی را به گروه خاصی از مراجعان عرضه می دارد. در آینده کتابخانه ایالتی NSW می تواند خدمات تجاری تحویل مدرک را از طریق سرویس ILANET ارائه دهد.

مکانیزمی سریع و موثر برای ارسال مدرک و تصاویر رنگی

روشهای سنتی تحویل مدرک، پست و یا پست تصویری بودند. پست تصویری علی رغم داشتن سرعت انتقال مناسب مدارک رنگی نیست. پست تصویری همچنین در مواردی- مثلاً وقتی پیام تصویر است- موجب از بین رفتن اطلاع و یا عدم وضوح آن می شود. با تکنولوژی جدید ارتباط از راه دور، گزینه های بیشتری در دسترس اند. کتابخانه ایالتی NSW، ارسال تصاویر سیاه و سفید را با استفاده از "شبکه رقمی خدمات یکپارچه" [9] ISDN تجربه می کند. ISDN سیستمی است که صدا، تصویر و متن را از روی یک شبکه مخابراتی انتقال می دهد. در گذشته ارتباط از راه دور فقط به وسیله ارسال صدا و "داده" از شبکه عمومی خطوط تلفن میسر بود. سیستمی آنالوگی که برای تبدیل علائم کامپیوتر دیجیتال به آنالوگ به یک مودم Modem نیازمند بود. ISDN امکان برقراری ارتباط دیجیتال گره به گره [۱۰] را که قدرت ارسال اطلاعات به میزان ۶۴ کیلو بایت در هر ثانیه را دارد فراهم می سازد. این سیستم، انتقال سریعتر و دقیقتر مدارک را ممکن ساخته و بویژه برای ارسال تصاویر رنگی مناسب است. تصاویر رنگی ممکن است، عکسهای درون مقالات، شکلهای رنگی و یا جداول باشند. ISDN این اسناد را برای مراجعان کتابخانه که معمولاً به تکثیر سیاه و سفید و یا یک کپی از اصل مدرک قانع اند، به طور تمام رنگی ارسال می نماید. پست تصویری گروه [۱۱] جنبه دیگری از ISDN است که برای تحویل مدارک استفاده می شود. پست تصویری گروه ۲ نسبت به پست تصویری گروه ۳ سریعتر بوده و دارای اشتباهات کمتر و مقاومت بیشتری است. کاربرد ISDN کتابخانه ایالتی را قادر می سازد تا دستیابی به موادی مانند عکس را- که معمولاً مستلزم حضور فیزیکی مراجعه کننده در کتابخانه است- ممکن می سازد. کتابخانه ایالتی منابع خود را از طریق خدمات تحویل مدرک، نه تنها در اختیار کتابخانه های استرالیا؛ بلکه کتابخانه های آسیا نیز قرار می دهد. این کتابخانه پیوندهای محکم خود را با کتابخانه های آسیا توسعه می دهد تا اشتراک در منابع را میسر گرداند. تنها گسترش ارتباط از راه دور، می تواند بر امکانات تحویل مدرک در آینده بیفزاید.

نشانی نویسنده :

Jennifer Peasley, Manager
Document Delivery Service
State Library of New South Wales
Macquarie Street
Sydney, NSW 2000
Australia

Telephone: (02)-230-1414
Fax: (02)-233-2003
ILANET 6007: MLN 200003
TTY (02)-2301541.

- 1- remote access.
 - 2- Australian Bibliographic Network (ABN).
 - 3- Online public access Catalogues.
 - 4- Dial-up access.
 - 5- Gateway service.
 - 6- Faxon Research Services.
 - 7- Article Express International.
 - 8- Integrated Services Digital Network (ISDN).
 - 9- Point to point digital communication.
 - 10- Group 4 Fax.
-

*Peasley, Jennifer. Document Delivery: issues in providing information. FID News Bulletin. 43(4), 1993 PP 81-83.

جنيفر پيرلي، مدير سرويس تحويل مدرک کتابخانه ايالتي ويلز جنوبي جديد (NSW) New South Wales) در سيدني استراليا است. او پيش از پيوستن به متابخانه ايالتي، معلم کتابدار و مشاور بخش آموزش دبستاني NSW بود. جنيفر پيرلي پيش از انتخابش به سمت مدير سرويس تحويل مدرک (در فوریه ۱۹۹۲)، به عنوان مسئول آموزش و مربی کامپيوتر انجام وظيفه مي کرد.